

Bartłomiej Sokołowski

Muzeum Niepodległości w Warszawie

ORCID: 0000-0002-6005-1024

**Fantastyczny realizm w obrazach Ludwiga Angerera
der Ältere**

Na przestrzeni wieków za pomocą malarstwa artyści realizowali różne wyobrażenia wizualne. Ekspozowanie obiektów artystycznych poprzez organizowanie wystaw umożliwia odbiorcom interpretację dzieł sztuki w muzeach i galeriach. W Galerii Brama Bielańska, mieszczącej się na terenie Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, kuratorzy regularnie prezentują obrazy, które pochodzą ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie, a także dzieła malarzy ze środowiska artystycznego¹. 6 października 2023 roku we wspomnianej galerii odbył się wernisaż wystawy „Ludwig Angerer der Ältere malarstwo”.

Wydarzenie rozpoczęło słowo wstępne wygłoszone przez komisarza wystawy dr. Jacka Konika, pracownika Działu Historii i Badań Naukowych Muzeum Niepodległości w Warszawie, który przedstawił życiorys artysty oraz jego dotychczasowe wystawy. W dalszej części wprowadzenia omówił prace malarza, które zostały wyeksponowane w przestrzeni wystawowej. Następnie głos zabrał dyrektor Muzeum Niepodległości dr Tadeusz Skoczek, przedstawiając historię współpracy Muzeum Niepodległości z krakowskim stowarzyszeniem POLART, ideę Salonu Jesiennego tego stowarzyszenia, prezentowanego niedawno w Bramie Bielańskiej oraz wystawy Janusza Trzebiatowskiego i spotkania z tym artystą.

¹ Niektóre wystawy malarstwa, które odbyły się w 2023 w Galerii Brama Bielańska: „XXIII Salon Sztuki POLART”; „Dźwiękiem malowane”; „Pejzaże Mazowska”; „Być kobietą... Twórczość młodego pokolenia”.

Na wystawie zaprezentowano trzydzieści prac Ludwiga Angerera der Ältere², zrealizowanych techniką akrylu na płótnie: *Światłość światła I (Das Licht der Welt I)*³; *Don Kichot (Don Quijote)*; *Karnawał w Wenecji (Karneval in Venedig)*; *Stary cesarz na swoim tronie (Der Alte Kaiser auf seinem Thron)*; *Ciemność lasu (według Roberta Frosta) (Des Waldes Dunkel (nach Robert Frost))*; *Prometeusz w niewoli (Der gefesselte Prometheus)*; *Wnętrze góry (Das Innere de Berges)*; *Magia niewinności (Zauber de Unschuld)*; *Moc krzyża (Die Kraft de Kreuzes)*; *Dzieci Olimpu (Kinder des Olymp)*; *Gaja (Erda) (Gaia (Erda))*; *Siedziba starych bogów (Sitz der Alten Götter)*; *Pomnik Unii Europy (Monument Union Europa)*; *Na przegranej pozycji (Auf verlorenem Posten)*; *Zemsta ryczącego jelenia (Die Reche des röhrenden Hirsches)*; *Procesja ofiarna (Opfergang)*; *Tajemniczy wazon (Geheimnisvolle Vase)*; *Przybycie Antychrysta (Ankunft des Antichristen)*; *Połączony świat (Wernetzte Welt)*; *Chrześcijański zachód (Christliches Abendland)*; *Upadek Faetona (Sturz des Phaeton)*; *Na celowniku teatru marionetek (Im Fadenkreuz des Marionettentheaters)*; *To jest Pan Ziemi (według Novalisa) (Das ist der Herr (nach Novalis))*; *Wniebowzięcie Maryi (Maria Himmelfahrt)*; *Nagle, w środku nocy... (Plötzlich, mitten in der Nacht...)*; *Światło świata II (Das Licht der Welt II)*; *Piekło absolutne (Absoluter Höllensturz)*; *Kot na stole bilardowym (Kautze auf dem Bilard)*; *W dalekim kraju (Ryszard Wagner, Lohengrin) (In einem feren Land (Richard Wagner, Lohengrin))*; *Fantastyka wolności (Hala Wyzwolenia) (Phantastik de Freiheit (Berfreierungshalle Kelheim))*⁴.

² Ludwig Angerer der Ältere (ur. 1938), architekt, malarz, rzeźbiarz, pisarz, projektant. Zdobywca Bawarskiej Nagrody Filmowej za oprawę artystyczną filmu *Niekończąca się opowieść II* (1989). Obraz *Don Kichot* zdobył brązowy medal podczas „Art en Capital” w Grand Palais w Paryżu (2013), praca *Piekło absolutne* otrzymała srebrny medal podczas tego samego wydarzenia artystycznego w 2014 r. Szerszy biogram artysty znajdują się w katalogu wystawy pt. *Ludwig Angerer der Ältere, malarstwo/Malerei*, red. T. Skoczek, Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, Warszawa 2023, passim. Szerzej na temat twórczości artysty w: Gustav Rene Hocke, *Phantastik der Sehnsucht. Zum künstlerischen Werk der Gebrüder Angerer. Malerei – Architektur – Dichtung*, Bruckmann, Monachium 1981 oraz Manfred van Well, *Kampf und Vision. Konfliktbilder der Gebrüder Angerer in der Zusammenschau mit historischen Darstellungen*, Bruckmann, Monachium 1984.

³ Autor tekstu podaje oryginalną pisownię tytułów obrazów. Taki zapis jest stosowany także przy kolejnych wymienionych obrazach Artysty.

⁴ Reprodukcje wymienionych obrazów, można również zobaczyć, w: *Ludwig Angerer der Ältere...*, op. cit., s. 15–30.

Analizując prace artysty, można orzec, iż jego dzieła są charakterystyczne dla realizmu fantastycznego⁵. W zaprezentowanych obrazach występują nie tylko elementy malarstwa nasyconego fantastyką. Są to motywy nawiązujące do tradycji chrześcijańskiej oraz mitologii greckiej. Oprócz symboliki sakralnej występują też przedstawienia animalistyczne⁶, a także nawiązania do architektury niemieckiej XIX wieku⁷. Ludwig Angerer w swoich pracach odwołuje się również do twórców opery. W pracy pt. *W dalekim kraju* (Ryszard Wagner, *Lohengrin*), zastosował wizualną interpretację słynnego utworu muzyczno-scenicznego wybitnego kompozytora Ryszarda Wagnera *Lohengrin*⁸.

Wystawa malarstwa Ludwiga Angerera pozwoliła odbiorcom na spojrzenie w szerszym *spectrum* na dzieła sztuki współczesnej. Ekspozycja dostępna była dla zwiedzających w Galerii Brama Bielańska na terenie Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej do 6 listopada 2023 roku. Dla wszystkich zainteresowanych była to okazja do obcowania ze sztuką związaną ze stylem realizmu fantastycznego.

Bartłomiej Sokołowski

„Ludwig Angerer der Ältere malarstwo”, Galerii Brama Bielańska, Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej oddział Muzeum Niepodległości w Warszawie, 6 października–6 listopada 2023.

⁵ Styl wywodzący się z wiedeńskiej szkoły realizmu fantastycznego zapoczątkowanej w latach 50. XX w. Główni przedstawiciele realizmu fantastycznego: Fritz Aigner (1930–2005), Hans Bellmer (1902–1975), Brauer Arik (1929–2021), Gisela Breitling (1939–2018), Uwe Bremer, Otfried H. Culmann, Edgar Ende (1901–1965), Ernst Fuchs (1935–2015), Emmy Cero-Friedl, HR Giger (1940–2014), Wolfgang Grässe (1930–2008), Fabius von Gugel (1910–2000), Joe Hackbarth (1931–2000), Thomas Häfner (1928–1985), Friedrich Hechelmann, Wolfgang Hutter (1928–2014), Rudolf Hausner (1914–1995), Friedensreich Hundertwasser (1928–2000), Richard Matouschek (1920–1976), Carel Willink, Mac Zimmermann, Anton Lehmden (1929–2018), Helmut Leherb (1933–1997), Kurt Regschek (1923–2005), Franz Luby (1902–1989), Peter Proksch (1935–2012). Zob. szerzej: Johann Muschik, *Die Wiener Schule des Phantastischen Realismus*, Bertelsmann, Gütersloh 1974.

⁶ Malarstwo animalistyczne (animalistyka) – przedstawienie zwierząt lub scen ze zwierzętami w różnych dziedzinach sztuk plastycznych; *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, red. K. Kubalska-Sulkiewicz, M. Bielska-Lach, A. Manteuffel-Szarota, PWN, Warszawa 2007, s. 14.

⁷ *Fantastyka wolności (Hala Wyzwolenia)* – na obrazie widnieje monumentalny budynek Befreiungshalle, który został zaprojektowany i zrealizowany na polecenie króla bawarskiego Ludwika I. Budowlę wzniesiono w 1863 r., za finalizacją był odpowiedzialny Leon von Klenze (1784–1864) – niemiecki architekt.

⁸ Opera autorstwa Ryszarda Wagnera z 1848 r. Premiera odbyła się w 1850 r.